טבילה בזמנה לאו מצוה ומהדרינן ור' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה ולא מהדרינן וסבר ר' יוסי טבילה בזמנה מצוה [א]והתניא [א]הזוב והזבה המצורע והמצורעת בועל נדה וטמא מת טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה בעל קרי טובל והולך כל היום כולו ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו [ב]צריך לטבול ההיא ר' יוסי בר' יהודה היא [ג]דאמר דייה טבילה באחרונה: **מתני'** [ד][ב]נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליהן אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליהן: **גמ'** [ה]א"ר אמי [ג]בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד נימא מסייע ליה נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליהן כבה הוא דלא אמרינן ליה הא כל המכבה אינו מפסיד אמרינן ליה אימא סיפא אל תכבה לא אמרינן ליה וכל המכבה אינו מפסיד נמי לא אמרינן ליה אלא [ו]מהא ליכא למשמע מינה ת"ר [ז]מעשה ונפלה דליקה בחצירו של יוסף בן סימאי בשיחין ובאו אנשי גיסטרא של ציפורי לכבות מפני שאפטרופוס של מלך היה ולא הניחן מפני כבוד השבת ונעשה לו נס וירדו גשמים וכיבו לערב שיגר לכל אחד מהן שתי סלעין ולאפרכוס שבהן חמשים וכששמעו חכמים בדבר אמרו לא היה צריך לכך שהרי שנינו נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה: אבל [ד]קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליהן: שמעת מינה [ח]קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין עליו להפרישו אמר רבי יוחנן [ה]בקטן העושה לדעת אביו דכוותה גבי נכרי דקא עביד לדעתיה דישראל מי שרי נכרי לדעתיה דנפשיה עביד: **מתני'** [ט][ו]כופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחוז בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך [י]א"ר יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת: **גמ'** רב יהודה ורב ירמיה בר אבא ורב חנן בר רבא איקלעו לבי אבין דמן נשיקיא לרב יהודה ורב ירמיה בר אבא אייתו

טבילה בזמנה מצוה. דכתיב והיה לפנות ערב ירחץ במים (דברים כג): **לאו מצוה.** ואי לא משכח גמי האידנא לישתהי עד למחר. ולמ"ד לאו מצוה קרא עלה טובה קמ"ל כדי שיעריב שמשו ביום לאחר טבילה שאם ימתין לטבול עד הלילה לא יהא לו הערב שמש עד ליל המחרת: **הזב והזבה כו'.** ברייתא זו אלא יוה"כ שנויה בתוספתא דיומא (פ"ד): **הזב והזבה והמצורע ובועל נדה וטמא מת טובלין ביום.** משהאיר המזרח ביום השביעי שלהם. וטעמא (א) בפ"ב דמגילה (דף כ.) מקרא דביום השביעי[כ] מקצת שביעי ספירה ואם חל שביעי שלהם ביוה"כ טובלין כדרכן לאכול תרומה לערב: **נדה ויולדת.** טובלות כדרכן בלילי יוה"כ אם חל שביעי שלהם בערב יוה"כ שאינה יכולה לטבול ביום ז' דכתיב בה[ל] תהיה בנדתה בהוייתה תהא כל ז' (פסחים דף צ:): **בעל קרי.** שצריך טבילה לדברי תורה מדברי סופרים ואפי' אין אוכל טהרות (ב) לנו ביום: **טובל כל היום כולו.** ואע"פ שראה קרי מן המנחה ולמעלה לאחר שהתפלל תפלת המנחה שהרי הוא יכול להמתין עד שתחשך ויטבול לתפלת ערבית אפ"ה טובל ביו"כ מבעוד יום אע"פ שאסור ברחיצת הרשות דטבילה בזמנה מצוה: **ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה.** אם ראה קרי לאחר שהתפלל תפלת מנחה שהרי הוא יכול להמתין עד שתחשך ויטבול ויתפלל תפלת ערבית. ותפלת נעילה נמי ס"ל שיכול להתפלל בלילה כרב דאמר (יומא דף פז:) תפלת נעילה פוטרת של ערבית: **אין צריך לטבול.** ביום משום זמן טבילה דלאו מצוה לטבילה בזמנה: **דייה לטבילה שתהא באחרונה.** במסכת נדה בפרק המפלת[מ] גבי אשה שיצאה מלאה ובאה ריקנית ואינה יודעת מתי ילדה דמצרכינן לה צ"ה טבילות לספק ד' טבילות שעליה טבילת זכר לז' או טבילת נקבה לשבועיים ובלילה או שמא יולדת זכר בזוב וצריכה אף טבילת זבה ביום שבעה לספורים שלה או יולדת נקבה בזוב היתה ומשום דלא ידעינן מתי ילדה ואימתי מטי זמן טבילה דידה מצרכינן לה טבילה כל לילה וכל יום שיש לספוקי בזמן טבילתה ופליג ר' יוסי ברבי יהודה עלה ואמר דייה לטבילה שתהא באחרונה לסוף ספורים של נקבה דהיינו לסוף שלש שבועים שאם ילדה נקבה בזוב טמאה שבועיים ללידתה וז' נקיים בשביל הזיבה ולא אמרינן טבילה בזמנה מצוה: **מתני' אין אומרים לו כבה.** רבנן גזור על °אמירה לנכרי משום שבות: **ולא תכבה.** אין צריך למחות בידו אלא יניחנו ויכבה: **שאין שביתתו.** של נכרי עליהן דישראל אינו מוזהר על שביתתו של נכרי שאינו עבדו: **גמ' כבה הוא דלא אמרינן ליה.** שעושהו שלוחו ממש: **הא כל המכבה אינו מפסיד כו'.** ונכרי מדעתיה דידיה עביד שריא: **אל תכבה הוא דלא אמרינן ליה.** שאינו צריך למחות בידו ומיהו גילוי דעתא דלא יפסיד בדבר נמי לא משתרי דאי גילוי דעתא שרי למה ליה למיתני סיפא אין צריך למחות: **אלא מהכא ליכא למישמע מיניה.** דודאי מתניתין לאו כולה דוקא אלא חדא מינייהו דוקא או רישא או סיפא ותנא אידך אטו ההיא ולא ידעינן הי מינייהו דוקא דנגמר מיניה: **גיסטרא.** שלטון: **אפטרופוס.** ממונה על ממונו: **שמעת מינה קטן אוכל נבילות בית דין מצווין להפרישו.** ותקשי לר' יוחנן[נ] דאמר ביבמות (דף קיד.) לרבה בר בר חנה דאירכסו ליה מפתחות של בית המדרש ברשות הרבים בשבת דכל טלי וטליא ליטיילו התם דאי משכחי להו מייתי להו: **על דעת אביו.** בקטן שיודע להבחין שהכבוי זה נוח לאביו ועושה בשבילו: **נכרי אדעתיה דנפשיה עביד.** ואפילו יודע שנוח לו לישראל הוא להנאת עצמו מתכוין שיודע שלא יפסיד: **מתני' כופין קערה.** של חרס: **על גבי הנר.** ובלבד שלא יכבה. ואע"פ שנוטל כלי להצלת קורה שאינה ניטלת בשבת הא אותבינן מינה (לעיל דף מג.) לרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ושנייה בצריך למקומו: **מעשה בא.** כפיית כלי על עקרב: **בערב.** מקום: **חוששני לו מחטאת.** כיון דלא היה עקרב רץ אחריו איני יודע אם חייב משום צידה אם לאו ומוקשני לומר חייב חטאת הוא:

הכי גרס' ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול. וכן גירסת רש"י ור"ת אבל לא גרסי' אינו יכול לטבול דאפי' מאן דסבר טבילה בזמנה לאו מצוה °שרי לטבול כדמשמע בסוף מסכת יומא (דף פז:) דפריך לרב דאמר תפלת נעילה פוטרת של ערבית משום דקסבר דתפלת נעילה בלילה והתניא אור יוה"כ כו' נעילה מתפלל שבע ומתודה בערבית כו' ומשני תנאי היא דתניא כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טובלין בלילה בעל קרי טובל והולך עד המנחה דסבר תפלת נעילה בלילה וטבילה בזמנה לאו מצוה ר' יוסי אומר כל היום כולו טובל דתפלת נעילה ביום אלמא אע"ג דת"ק סבר דטבילה בזמנה לאו מצוה אפ"ה קתני כל חייבי טבילות טבילתן ביום אפילו טמא מת וטמא שרץ שאין צריכין טבילה לתפלה יכולין לטבול והא דפירש בקונטרס דר' יוסי כרב דאמר תפלת נעילה בלילה לא דק דבשלהי יומא (דף פח.) פריך מהך ברייתא דר' יוסי אדר"י דהכא קאמר מן המנחה ולמעלה א"צ לטבול ובההיא קאמר כל היום ומשני דהכא איירי בדצלי כבר תפלת נעילה והתם בדלא צלי ובכולהו רבי יוסי דלא כרב: **רבי** יוסי בר' יהודה היא. וא"ת א"כ בשלהי יומא (דף פח.) מנא ליה לרב דההוא ת"ק דברייתא קמייתא דקאמר דבעל קרי טובל עד המנחה אתי כוותיה דתפלת נעילה בלילה דילמא איירי בדצלי וטבילה בזמנה לאו מצוה ור' יוסי סבר מצוה ותנא קמא דהכא הוא ר' יוסי דהתם וי"ל דסבר דר' יוסי דהכא והתם מסתמא חד תנא הוא ותרוייהו רבי יוסי ברבי יהודה דאיירי בטבילת בעל קרי ביוה"כ וא"כ קשיא ר' יוסי בר' יהודה אדר' יוסי בר' יהודה וע"כ אית לן לשנויי הא דצלי והא דלא צלי: **אין** אומרים לו כבה. אפי' באיסור דרבנן אמירה לנכרי שבות כדאמרינן לקמן בפרק שואל (דף קנ.) לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים כו' דמוקי לה בחברו נכרי וכן מוכח בפרק הדר (דף סה:) גבי נייתי חמימי מגו ביתא: **אלא** מהא ליכא למשמע מינה. מ"מ קי"ל כר' אמי ובירושלמי אמר שעשה ר' אמי מעשה כזה: **שמע** מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין עליו להפרישו. נ"ל דמוקי מתניתין כרבי יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה או כר"ש וכשצריך לאותו כיבוי כגון לעשות פחמין דבאיסורא דרבנן מוכח בפרק חרש (יבמות קיד.) דאין ב"ד מצווין להפרישו ונראה דמיירי בקטן שלא הגיע לחינוך דבהגיע לחינוך כיון שחייב לחנכו כ"ש דצריך להפרישו שלא יעשה עבירה וכל הנהו דפריך ביבמות הוה מצי לשנויי כשהגיע לחינוך אלא דניחא ליה לאוקמי בכל ענין והא דבעי לאיתויי התם דאין ב"ד מצווין להפרישו מדקתני תינוק יונק והולך וקתני ובגדול אסור משמע דוקא גדול אבל קטן אפי' בהגיע לחינוך שרי התם ע"כ גדול לאו דוקא בר עונשין דהא במסקנא מפרש טעמא משום דסתם תינוק מסוכן הוא אלא חלב והאי טעמא לא שייך אלא בבן שתים או שלש שנים:

כל

גמ'

מסורת הש"ס

א) פסחים צ: יומא ו. פח. ע"ש [תוספתא יומא פ"ד ע"ש], ב) [נ"ל יכול וכ"ה ביומא פח.], ג) נדה כט: [תוף ל. יומא פח.], ד) יבמות קיד., ה) כתובות ע:, ו) [ברכות כה. וש"נ], ז) [תוספ' פי"ד], ח) יבמות קיד. נדה מו: [גיטין נה.], ט) לעיל מג. קו., י) [לקמן קמו.], כ) [במדבר יט], ל) [ויקרא טו], מ) [דף כט:], נ) יבן פירש הר"ן ומקשי לר' יוחנן וכו' וכבר העיר הב"י בטור או"ח סי' שמג דבנוסחאות דידן ליתא בהאי עובדא דמפתחות ר' פדת ור' יוחנן מפוקי מספקא ליה ועי' בכ"מ סוף הלכות מאכלות אסורות הלכה כח.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הזב והזבה והמצורע וכו' וטעמא מפרש בפ"ב דמגילה: (ב) ד"ה בעל קרי וכו' אוכל טהרות הס"ד ותיבות לנו ביום נמחק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין אומרים לו וכו' אמירה לנכרי משום שבות. עי' עי"ז דף מו ע"א ברש"י ד"ה נכרי דלרציה: תוס' ד"ה ה"ג יכול שרי לטבול בתשמש. ע"ל דף קיא ע"א תוס' ד"ה לא מ"ד:

מוסף רש"י

טבילתן ביום. דילף מקצתו ביום השביעי ורחץ במים וגו' (יומא ו.). נדה ויולדת טבילתן בלילה. נדה דכתיב שבעת ימים תהיה בנדתה, כל שבעה, ויולדת כימי נדת דותה תטמא (שם). בדליקה התירו. דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי לכבויי (כתובות ע.). בקטן העושה לדעת אביו. שהתינוק רואה כאביו ורואה שנוח לו בכך ואביו עומד עליו, דהוה כאילו הוא מצוהו לעשות (יבמות קיד.). לדעתיה דנפשיה עביד. אפילו בלא ידיעת ישראל העכו"ם מתכוין להנאתו, שיודע שיטול שכר (שם). בערב. מדינה (לקמן קמו.).

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"א מהלכות מקואות הלכה ו ופ"ג מהלכות שביתת עשור הלכה ג ופי"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ו סמג עשין רמג טוש"ע או"ח סימן תקנד סעיף ח ופר' תרי"ג סעיף יא יב וטוש"ע יו"ד סימן קלז סעיף ג וסימן שפא סעיף ה [ורי"ף פ"ב דשבועות דף רנב וברא"ש בהלכות מקואות סי' לו]:

ע ב מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה ד ופי"ב הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שלד סעיף כה:

עא ג מיי' פי"ב שם וסמג שם טוש"ע שם סעיף כו:

עב ד ה מיי' פכ"ד שם ופכ"ד הל"א ופי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כז כח ופ"ג מהלכות אבל הלכה יב סמג שם ולאוין קמח טוש"ע שם סעיף כה וסימן שמג וטוש"ע יו"ד סימן שעג סעיף א בהגה"ה:

עג ו מיי' פכ"ה מהלכות שבת הלכה ד סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רעו סעיף ה וסימן שלד סעיף כג בהגה"ה:

רב נסים גאון

ההיא ר' יוסי בר' יהודה היא דתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר דייה לטבילה באחרונה. משכחת לה במס' נדה בפרק המפלת. שמעת מינה קטן אוכל נבילות בית דין מצווין עליו להפרישו. מאי דשקלינן וטרינן בהא מילתא איתא במסכת יבמות בפרק חרש שנשא פיקחת.

רבינו חננאל

ר' יוסי אומר טבילה בזמנה מצוה, ואתיא מצוה זו ודחיה לעמידת ערום בפני השם וטביל כדלא מיכסי, ורבנן סברי טבילה בזמנה לאו מצוה הלכך לאהדריה[א]. ואקשינן איני דר' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה, והתנן בעל קרי טובל כל היום כולו, ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול. ואוקימנא כ[ב]דצלי. ואמרינן אי צלי ליה מנחה מקמי דליהוי קרי, מ"ט דרבנן דמחייבי ליה למיטבל ביומא, ליתעכב עד לאורתא וליטבול. ומסקינן משום דסברי רבנן אע"ג דצלי ליה טבילה בזמנה מצוה, ור' יוסי סבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא. האי ר' יוסי בר' יהודה דגרסינן בנידה פרק המפלת בענין טועה, ר' יוסי בר"י אומר דייה לטבול באחרונה דקסבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא. וזה רבי יוסי דהיה אומר שם כתוב על בשרו. אסיקנא בגמרא דשבעת ימים (יומא ח:) דבטבילה בזמנה מצוה פליגי, ונתברר בסוף יום הכפורים דהא לר' יוסי בר' יהודה היא. ואיכא אחריתי התם לר' יוסי דאמר כל היום כולו כשר לטבילה, דאלמא סבר טבילה בזמנה [מצוה] היא. א"ר אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. וכן הלכה. נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה אל תכבה, אלא מניחין אותו ואין אומרים לו כבה, וגם אין מונעין אותו מלכבות. אבל קטן העושה לדעת [אביו] אין מניחין אותו לכבות.

א) נ"ל מילה אחת. ב) לפנינו בגמ' ליתא להך איקימתא אולי כוונתו להסוגיא דיומא דף פ"ח ע"ש.